

Miz Gwengolo 1904.

Rummen 7. — Bloavez 1.

AR VRO

KELAOUENGELC'H MIZIEK

KROUET EVIT BEZA

EUN **ERE**
ETRE

AR VRETONEC
[Signature]

*Edouard an heol war o...
Kag o tiriell war Breiz-Izel...
Taldir*

Dindan Renadur :

An Aotrou Fanch JAFFRENOU "Taldir"

EUZ A VOULLEREZ AR GWAZIOU HA JAFFRENOU E KERAEZ (Penn ar Bed)

En gwerz en holl Stalioù Leorioù gwir vretoc'h

*L. de Guignes
1904*

ALIOU

Ar goneranted, ar varc'hadourien, hostizien, etc., hag a goumananto d'AR VRO o devo urz da gaout enni eun *embann ar miz evit netra*, epad amzer o c'houmanant.

Ar gelaouen AR VRO, o veza ma c'hoanta beza talvoudus dreist peb tra, a voullou skridou war gemend sujet a c'halfe diskuez eun interest bennag d'an darnvuia. Na zilezo ket kenneubeud an tu speredus deuz ar vuez, ha gwerziou ar Varzed a gavo enni eul lec'h enorabl.

AR VRO n'eo « na Bleiz na Montfort. » He giriou stur a zo : « Gloar Doue ; Enor Breiz ; Kreskadurez diskamant ar Breizad dre ar Brezonek ! »

Kount a vezo rentet deuz an digoueziou a bouez erruet en diou Vreiz, hag ive deuz kemend levr a zigasfer d'AR VRO, koulz pa vezint en eur iez all evel en brezonek.

Dever peb Breton eo rei ? harp d'AR VRO, rag an amzer a hirio a zo garo evidomp.

Mignoned d'AR VRO, doktored-louzaouerien ha tud a Lezen, a raio o fosubl evid rei kuzuillou « gratis » e-barz ar gelaouen-ma, d'ar re euz hon c'houmananterien hag a skrivfe d'eomp o doare.

Pep Kenlabourer, evel just, a samm warnezan e hunan pouez ar c'hiz-zonjal deuz e skridou.

Peb chenchamant chomach a dle beza digaset kelou anezan da rener ar gelaouen, hag ouspenn daou dimpr a dri gwennek evid ar frêjou chench adress.

Kemend koumananter ha na dor ket dre lizer e goumanant bloaz, eur wech fin d'ezi, a vo merket evid beza koumananter e-pad eur bloavez all.

Kas an oll skridou hag ar goumananchou d'an Ao. Jaffrennou, Keraez, Moullerez AR BOBL hag AR VRO.

Paëroniez "Ar Vro" :

An Aotrou N Eskop DUBOURG — An Aotrou Markiz ha Kannad AN ESTOURBEILLON
An Aotrou Kannad LAMY — An Aotrou Kannad HEMON
An Aotrou Markiz FREDERIK A GEROUARTZ — An Aotrou Drouiz IAN AR FUSTEK, " AB GWILLERM "
An Itron Enorus MOSHER — An Itron Enorus ANNA A GERVENOAEL

KOUMANANCHOU :

Breiz ha Bro-C'hall : 16 real | *Breiz-Veur ha lec'hiou-all : 20 real*
PRIZ EUR RUMEN : 7 GWENNEK

KRENNAD

Ar Wazik	MERIADEK.
Ar Barz hag ar Procuror.	TALDIR.
Barzed a zo c'hoaz	KLASK.
Jistr Herve Baour	PRONOST.
An Hini Goz Varo	ORAIN.
Labour-Doar	HERRIEU.
En Eutru Digalon	Job en DROUS-VOR.
Ar Vam Goz.	AR GALL.

War Zao	KLAODA.
Saludou d'ar C'helted	MAC GEE.
Bag Breiz-Izel	AR C'HOZIK.
Sonik nevez	MATHALIS.
Medisinerez	AR C'HARGET.
Gwirioneziou	KUTULLER.
Keleier	X...
Leorlennadur etc.	X...

AR VRO

Penn-Rener : Fanch JAFFRENNOU "Taldir"

« KAZ AN DEN HA NA GAR AR VRO A VAG ANEZAN. »

Tennet deuz Allou mad Sant KADO.

(MYVIRIAN ARCHEOLOGY, LEVR III. D. 10, RIMEL, 3.)

AR WAZIK

Evit sevel tud iaouank skiantet war histor ar bro, ha gouest da skriva reiz en hon iez, n'euz ket par d'an Ao. Clerc (Kloarek ar Wern) kelenner en kolaj Itron Varia Wengamp. Mare da vare e vezo da ganeoc'h lenn ama skridou e ziskibien iaouank.

Azeomp aman en dis-heol dindan ar ween derv ha kichen ar wazik sklér. Pa ve tom an amzer vel hirie, eun diskwiz tal an dour fresk a ra vad d'an den goude e labour. Pegen dudius eo silaou boud ar wazik ! Seblantou'ra d'in zoken eo krog da gomz. Ia, eman o tiviz gant ar ster a zo o vond d'he lonkan.

« Deus, eme ar ster, deus davedon, gwazik vihan, hag e klevi petra-meus me gwelet en oll broiou am euz treujet. Silaou ped milin am euz troet, ped kêr am euz kavet war ma hent. » — « Itron ster, eme ar wazik, hir, a dra zur, eo bet ho peaj ha meur a dra a ouzoc'h. Mez daoust perak ho peuz ken huduret dour ho mammen ? En tuont da ze gorrek ha mud ec'h oc'h ha kalz amzer ho peuz da zellet en dro d'ec'h : ze michans, an euz talvez d'ec'h dont da c'houzout kalz a dreo. Me wit-se, eo sklér ma dour. Ha neuze mar geo bet berr ma beaj (eur leoik marteze) am euz koulskoude gwelet kant ha kant tra vrao.

E kreiz eur c'hoat derv ec'h on ganet. Eno, taken ha taken, ma dour a veraz deuz eur roc'hel. Ma gwele na oa ket don vel ho hini ha kalz a boan am oa o kerzet war ar treaz melen. Koulskoude ma nerz a greskaz tam ha tam war ma hent eur pennad goude e oan krog da redek. Al lapoused a ziskenne diwar ar brankou evit glebia enon o begik. Koanta ma oa o c'han goude-ze ! C'hoant am oa da venel evit silaou 'né o veuli Doue...

Mar boa brao ar c'hoat ar blenen a oa brao ive. E-mesk ar c'hlazenen am euz treujet, am euz gwelet tokadou roz flour : bleuniou gwen, ru ha melen, a blege o fennou 'uz d'in betek golo ac'hanon. Gwech a gwech all e tispaken d'an de a zindan ar ieot hag ar bleuniou. Neuze ma dour o skiltri gant an heol, a oa 'vel arc'hant teuzet ha sklabeet war ar meinigou.

Karet on bet gant al loened oll, mez eur c'hamarad dreist-oll a meuz grêt, eur c'hamarad didrouz ha dizrouk : ar glesker. Aliez 'neur lampat dreist d'ar bleun

ha d'ar ieot ec'h é deut da c'houlén lojeiz diganin : ha me, pep tro, a gave d'ean eur guziaden 'barz eur gleuzen bennag euz ma gwele.

N'am euz troet milin a-bed. Koulskoude meur a wech e zo digoueeet d'in renti servij d'an den. Al labourer a blege uz d'in e dal glebiet gant ar c'houezen ha me a freskae e galon. Ha c'hwi, laret d'in piou neuz bet biskoaz evet deuz ho tour leün a hudurnez ? Heuzi 'ran o sonjal eo red d'in 'nem veski gant kement-se a vreinaður. Ho ! me garje bea c'hoaz o tond deuz ma mammen. »

Ha koulskoude, ar wazik, en despet d'ei, a renk koueza er ster vraz. Eur pennadik c'hoaz e ve gwelet e dour sklér o varenni an dour du. Mez tam ha tam e teu d'en em dispenn.

Eur glesker, eur paour kêz gleskerik dizampart an euz 'n em ankouaet da heul e gomer. Ha breman, kollet gantan e hent en dour don ha terval, e klask en em denna 'tresek ar ribl. Dale'h bepred, loenik Doue, dale'h hag e teui a benn euz da döl.

Mez savomp ha pellaomp ac'hann ; rag nec'hamant a deu d'hon spered.

Me da vihana pa welan ar wazik sklér lonket gant ar rinvier du, n'on ket evit mirout da zonzal en Breiz, ma bro garet. Tud euz Bro C'hall a glask he chadenni hag he rei da lonka da boull du o skianchou fall.

Mez kaër ho po c'hoari, lamponed, birviken n'hallfet beui nag he fe gristen, nag he iez flour : neüial a refont vel glesker ar wazik ha tapout a refont ar ribl, hi dizrouk, ha krenvoc'h evit biskoaz.

MERIADEK.

(Euz skol vrezonek kolaj Gwengamp).

Ar Barz hag ar Prokuror

(KENDALC'H)

Arvest IV.

Adarre eur sal 'ti an aotrou Marc'hadour.

Kevren I.

GWENNOLA, MARI

GWENNOLA

O Mari, pebez devez, hennez dec'h ?... Darbed eo bet d'in fatika diou wech epad ar seanz en teatr brezonek.

MARI

Petra zo bet, ma dimezel ?

GWENNOLA

Petra ? Biken na zifuni. Goude eun displeg kaër gret deuz **Buez Nominoë** gant potred T'oull ar C'houiled, ar Pennrener ha segretour Gorsedd ar Varzed o deuz roet ar vedalen aour, priz kenta ar genskrivadek...

MARI

Da...

GWENNOLA

Da " Ab Thenenan "

MARI

Ma ! Gwell a ze !

GWENNOLA

C'hoaz zo. Neuze ' ta, ar barz Morgan Du ' neuz komzet a du gant ar brezonek, ha pedet an dud da zével o dorn evit voti eneb da waskerezh ar gouarnamant. Mez eun den a zo pignet war an teatr evit respont...

MARI

Evit difen ar gouarnamant ?

GWENNOLA

Ia. Ha difun piou oa an den-ze ?

MARI

N'eo ket eaz d'in goût, pegwir e oan en pardon Kroaz-Niver, gant Ian Robin !

GWENNOLA

Ahanta, ar Prokuror e oa, Onésime Dubois. Lavaret a neuz e gaoz en gallek. Fraëet 'neuz war ar seurezed, war ar veleien war ar brezonek dreist-holl, ha luchtet penoz e oa eur vez evit Sant-Riek permedi e vije brezoneget en eur vodadek publik. Petra zonjez-te, han ?

MARI

Sonjal penoz Ab Thenenan a zo eun den e kichen ar paour keaz prokuror ze!... Mez lezet eo bet da gozeal ?

GWENNOLA

N'eo ket. N'eo ket bet evit dibun diou frazen dustu-kaër. Red eo bed d'ezan disken diwar ar plench, kemend a safar evel ma oa, ha goude an holl o deuz bôtet eneb da Gombes.

MARI

Mad tre !

GWENNOLA

Mez komprenn ' ta ! Pegen sodez e oan o rei digemer d'ar prokuror-ze em zi ! Hennez a zo eur bleiz arrajet. Biken mui na zigori d'ean dor ti ma zad, klevel a rez ?

MARI

Oh ! Vo ket red lavaret diou wech d'in.

(Kloëh an nor a zonn)

GWENNOLA

Red huan da weled piou a zo aze.

Kevren II

GWENNOLA, ALFRED TREGER o tond er zal.

GWENNOLA

Oh ! Aotrou Treger, c'houi an hini eo ! Ha penaoz ' ma ho kont ? Ma gourc'hemennou evid ho kounid dec'h. Mez n'oc'h euz ket bet re a " emotion " hag a nec'hamant.

AB THENENAN

O nan, dimezel, bezit sur. Ar muia souezet e oan bet, eo pa weliz prokuror-ar-Republik o tond da ober e bompad divrezonek war hon zeatr.

GWENNOLA

Ia, eur vez eo evitan. Eur zonzj bennag am moa pell zo e oa fallakr an den-ze.

AB THENENAN

Anaout a reac'h anezan ?

GWENNOLA

Me anzao ouzoc'h am meuz resevet anezan ama teir pe beder gwech. Kablus on bet. Mez digoret eo ma daoulagad. (Evid chench kont) Ha c'houi, aotrou deut oc'h da zigas d'in ar prof ho poa prometet ?

AB THENENAN (sirius ha gorrek)

Dimezel Gwennola Marc'hadour, n'eo ket eur vedalen aour hepken e rofen d'ac'h, mez ar bed-holl, ma vijen bet e bere'hen. Mez petra, siwaz, a dalvezo kement-se d'in, en gwirionez, mar n'allan ket zoken kaout eur berad deuz ho karantez ? Mar deufenn a-benn da c'hounid brema eun tammik euz ho kalon, Gwennola, e vefen.....

GWENNOLA

O ma mignon gwella ! Na gomzit ket evelse !

AB THENENAN

Ia, Gwennola, deut on da gas d'ac'h ma friz, mez kemer a refot ar barz e-hunan asamblez gant e vedalen ?...

GWENNOLA (goustadik)

Ar vedalen e kemerin abalamour d'ar barz, hag ar barz... abalamour d'ezan e-unan.

AB THENENAN (o kregi en he daouarn hag o pokat d'ezê)

Ma mestrez ha ma rouanez, gret ho peuz ganin an den eürusa war an douar.

MARI (oc'h entreal)

Dimezel, ho tad a zo nevez arru er gear, ha pedi a ra an aotrou Alfred Treger da zond da goania emberr da noz.

GWENNOLA

Klevel a ret, Alfred ? Emberr da noz emomp en gortoz diouzoc'h.

*(Mond a reont er-meaz o daou)***Kevren III**

MARI (e-hunan, a grog da gempen an traou)

Engal eo ! Eur barz brudet eo hennez brema ! Mez la ! Na drokfen ket ma marichal Ian Robin evitan, nan !...

*Ridoch***TALDIR****BARZED A ZO C'HOAZ**

Pa vez eur pardon pe eur gouel en hor Breiz ken karet, dioustu e weler Barzed o tispaka hag o sevel eur son pe eur werz bennag evit ober meulodi ar Sant a lider pe an den brudet a rer eur gouel en e enor.

Barzed a zo e peb parrez hag a zeu da enori hon Sent koz, dre o c'hantikou ken kaër, mez pa 'z eo digouezet pardon Beg-ar-Raz, e miz gouere, evit binniga statu ar Werc'hez Wen, n'eo ket eur barz a zo savet, mez pevar, hag o fevar en komziou dishenvel, o deuz roet meuleudi da Vari « Dor an Nenvou » ha « Stereden ar Mor ».

Plas a vank d'eomp evit moulla ar peder gwerz savet war zigarez ar goueliou meurbed kaër-ze ; evelkent e tistagimp eur pastell dioc'h pephini anezho.

Da genta, kantik dudiuz an Ao. chaloni Ab Grall, war don « Rumengol, » hag e kane ar baotred hag ar m'erc'hed a-hed ar prozisionou :

Var zouar Plogoff, e Beg-ar-Raz,
A bep tu var wel d'ar mor braz,
D'ar Werc'hez Vari zo savet
Eun imach marbr kaër meurbet.

O mam Doue leun a enor
C'hui a zo stereden ar mor,
C'hui zo mam ar vortoloded
Ha sikour an oll Vretoned.

C'hui 'vel hor bagou, hon listri,
Gant peb amzer o veachi,
Gant ezen zoupl ha sioul meurbet
Ha gant avelou dirollet.

Pa vezomp o tremenn ar Raz
Hor beuz bepred nec'hamant vraz,
Brema pa velimp hoc'h imach
E kemerimp nerz ha kourach.

Sethu brema eur werz all, savet gant an Ao.
Ar C'harget, deuz ar Goaien, war don Bro goz
MA ZADOU

O Beg-ar-Raz ! O kaëra bro !
Mour ha kerrek tro dro var dro
E peb amzer a gendalc'ho.

Kemper he deveuz touriou Sant Kaourintin,
Kastell-Pol he gleier a zon ken lirin,
Ha Kemperle an Iliz Santel ar Groaz,
Trec'het int holl gant Beg-ar-Raz.

Hint holl a zo savet gand daouarn an dud ;
Doue hen deveuz krouet, dre eur burzud,
Beg-ar-Raz e-kreiz an tarzou dirollet
Da veza bepred staon ar bed.

Dre an amzer, dianvezet ar broiou,
Gant Bro-Saoz ha Breiz kollet ho hanoiou,
Beg-ar-Raz bepred a gendalc'ho e benn
A-euc'h ar mour don da viken.

Leon ar Berr « Abalor » en deuz skrivet ive
evid ar gouel eur werz kinniget gantan da « Eskop
ar Werc'hez Wen. » Sethu ama eur c'houlbad
anezhi :

Ar Vretoned siwaz, a zo gwasket tro dro.
Er mor leun a reier kalz anê zo maro !
Meur a hini, dallet gant tud fall, zo kollet,
Gwerc'hez Santel, diwall da vibien Bretoned !
Eur brezel kriz ha gwez zo diskleriet d'ar feiz.
Enebourien digar garfe diskar e Breiz
Touriou dantelezet savet war 'n ilizou
Hag ar groaz a bedomp diwar bord an hentehou.
Mez brema da skeuden, Mam, a zavo gwen-kan
Er C'huz-Heol deuz ar Vro, sklear evel eun tour-tan...

Fanch Jaffrennou « Taldir » en doa great ive eur
werz, hag an Ao. 'N Eskop a Gemper en doa pedet
anezan d'hi lavared dirag ar bobl goude ar vinniga-
durez. En eur gomz deuz ar martolod a zo kizellet ouz
treid ar Werc'hez, war ar skeuden marbr, e lavar :

E-harz ho treid, ô mam Jezus,
Ez euz eun den o c'houll zikour,
An avel gorn a c'houez spountuz
Ha bouboual a ra an dour.
Ar gwagou tro-war-zro d'ezan
A ruill gant an drouz ar brasan
Hag ar paour keaz den o veuzi
A-stribill deuz beg ar roc'hel
A gri e-treseg ar Bugel
A zo 'n ho tivrec'h, ô Mari...

Henvelekaat a ra den penzeet-ze diouz ar Breizad
a hirio, kas-digaset gant an avel, hag ar waskerien,
pere

O deuz skuillet war hon Histor
Ar gaou judaz, an dromplezon,
O deuz c'hoarzet goap war envor
Kemend a garemp 'n hon c'halon....

Nan, nan, kaër o devezo ar C'hallaoued hag
ar Vretoned prenet ganto gopal war hon broik vihan,
mouez ar gwir Varzed ne vougint biken. Ar
moueziou-ma a zavo da viken dioc'h gweled an
dounder beteg ar c'hoabren, evit krial d'ar bed bue-
zegez divarvel hon gouenn, ha beza mez ar Re
Werzet pere e heulfont hep arzao, evel galvaden
Doue da Gaïn muntret : « Kaïn, petra 'c'heuz great
gant da Vreur ?... »

KLASK.

JISTR HERVE BAOUR

Pell a ioa e c'hedenn ann deveziou hir ha kaër evit tec'het
eun nebeud diouz kear ha rei avel d'am fenn ha d'am c'haloun.
Eur zulvez eta me a gemeraz an hent houarn hag eun heur
da c'houde, evel eul labouz digoret d'ezhan he gaoued, setu
me e-kreiz ar meziour braz, laouen holl, hag evel sebezet da
gaout dostu dirazoun mignoned va iaouankiz : ar prajou go-
loet a foenn, ann dachennou leun a ed, ar gwaremmou balan
kurinet a vleun.

Dek vloaz a ioa n'oann ket bet war ann tu-ze ha kouls-
koude ec'h anavezenn mad c'hoaz ar strejou hag ar gweno-
dennou. Ne anavezenn mui avad ar c'heriadennou rag e leac'h
tiez izel, e oa brema tiez huel, ha koulskoude eun dra-bennag
a lavare d'in e talvez e muioc'h ann tiez koz gant ho zoennou
plouz eged ar re nevez gant ho zoennou sklent. Ha perag ?
Dre m'oa pep ti-soul azezet koantik e-skeud eur bruskoat
evel eun neiz enn eur vodenn.

A forz da vont a-dreuz hag a-hed ha da lammec dreist ar
c'hleuziou, e teuaz sec'hed d'in, rag ann heol a ioa tom. Sell
eme ve, ma iafenn da eva eur banne jistr ? Emaou er streat
a gas da Brad-ar-C'helvez el leac'h e tle beza jistr mad. Med
a hoan m'oann arruet er penn all d'ar streat ma teujenn da
doreha va daoulagad evel eun den hag a zeu da zihuna. Al
liorz braz a ioa enn-hi gwech all kement a c'hwez frouez a ioa
brema e leton.

Mui a avalou, mui a jistr eta. Deomp pelloc'h ; marteze e
Ker-al-lann e kavinn da derri va zec'hed ; rag lakeat em oa em
fenn eva jistr e leac'h leaz. Liorz Ker-al-lann a ioa ivez e leton
evel hini Prat-ar-C'helvez. Va zec'hed koulskoude a iea war
gresk ha sonjal a reann : Red e vezo d'in, m'oar vad, eva leaz.

Deomp evelato pelloc'h c'hoaz ; ha me da gemeret a-dreuz eur gwarem ar wenoden a gas da Benn-ar-Streat, en despet ma c'houienn ervad n'oa ket eno a jistr, rag em iaouankiz n'oa ket eur wezenn frouez e Penn-ar-Streat.

M'oann bet sebezet oc'h en em gaout e Prad-ar-C'helvez, e oenn sebezetoc'h c'hoaz oc'h arruout e Penn-ar-Streat. Ann ti soul a ioa atao enn he za, med tro-war-dro d'an ti, el leac'h n'oa nemet lann treut ha drez, e oa brema eul liorz glaz dis-heoliet gant pep seurt gwez frouez. Ha me da vont difre dreist ann treuzou, rag anaout a reann, a vilhanik, tud ann ti. Loiz hag Herve am boa anavezet ken reuzeudik gant ar baourentez a ioa o lont euz ann oferenenn bred, gwisket kaer brema avad. Hi va digemeraz evel eur mab, rag gwech all va zud ho doa great d'ezho meur a aluzen.

Goude kalz a c'houre'hemennou e c'houleniz digantho petra oa kiriek m'oant brema enn ho eaz, rag enn ti e welenn ivez arrebeuri nevez.

Setu ama, eme Herve :

Sonj ec'h euz, va faotr — lez ac'hanon da lavaret d'id va faotr, evel gwech all — sonj ec'h euz, va faotr, n'oann anavezet nemet dindan an hano a Herve baour ; d'ann amzer-ze em oa tri vugel ha ne c'hounezenn nemet dek kwennek, o labourat diouz an deiz enn tiegezou braz, setu perag va mab Paolik, a gariet kement, a ranke mont gand he zac'h da c'houlenn ann aluzen. Hogen eun fervez em oa lennet eur skrid brezounek — rag ne c'houzoun lenn nemed ar brezounek — hag a anzave e oa kalz a zouarou e Breiz-Izel lezet e leton hag a c'hallfe talvezout en eur lakaat enno gwez frouez. Displeget e oa er skrid-se penaoz e lliet en em gemeret, ha me da zonjal dostu e c'hallfenn marteze ober eun dra-bennag a vad euz al lannek a ioa enn dro d'am lojenn.

Ma ne c'hallan ket, eme ve, sevel eun ti-skient evel ar re all, da vihana ne gousto ket kalz lakaat gwez frouez el lannek. Ha me a zrevi da zie'hrisienna al lann hag an drez. Ann Aotrou euz ar maner, maro siouaz ! re abred (baradoz ra vo d'he ene,) a roaz d'in gwez iaouank euz he liorzou. Paotret an tiezskient am goapae, med heb fallgalouni, me a achuaz va labour penn-da-benn. C'houeac'h vloaz da c'houde em oa frouez ken a blege ar brankou, hag epad ma lizec'he ar gwez koz e liorzou ar c'heriadennou all, heb na veze lakeat re iaouank enn ho leach, va lannek-me a ioa deuet da veza evel baradoz Adam hag Eva. Brema gant arc'hant va jistr, em euz diou dachenn a leve.

Kerkent Paolik, pe gentoc'h Paol, a arruaz ivez enn ti, war manchou e roched, rag hen, d'he dro, a ioa bet enn oferen vintin.

Sell, eme Herve, pebez den eo brema da vignoun bilan ! Gwir a lavare avad ; diraz-oun e oa hirio eur goaz.

Azez, va faotr, eme Herve, ha te, Paol, laka d'comp jistr war an daol.

E c'hellit kredi me a dorraz va zec'hed. Kik ha farz en ho ivez da c'houde, war ar marc'had, ha pa oë deuet ann heur da gemeret ann hen' houarn, setu Herve da lavaret, em eur ginnik d'in eur voutaillad jistr : — Da vam he deuz bet great gwech all aluzenn da Baolik, lez ac'hanon d'am zro da rei d'id ar voutaillad jistr-ma, gand aoun na pefe sec'hed enn hent.

Ebarz en hent houarn, kalz a zelle ouz va boutaill, o klask gouzout, marvad, petra ioa enn-hi.

An evach-ma, a zonjan, a zo enebour touet ann absinth hag ar gwin-ardant, ha ma karfe an holl Vretounezh ober evel Herve baour, ne ve ket lounket heb dale kemend a evachou kre enn hor bro.

PER PRONOST (Barz Treflez.)

KONTADEN AN HINI GOZ VARO

Eur wech e oa 'barz parrez Lezkoz eur paizant hanvet Per Marc'hadour, hag e oa pell e di dioc'h tiez all ar bourg. Dre ze, aliez e teue al laer d'al legumach en doa plantet en e liorz.

An den-ma ne oa ket gwall hardi anezan, ha ne gredaz ket mont kreiz an noz da baka al laer dre e gollier. En eur mod all en em gemeraz : « Daoust, emezan, ha mar kasfen d'ezan eur nebeud plom en e rer ? Me virfe outan da redek, ha me welfe hag hen zo dioc'h ar vro-ma ! »

E vreg, Janedik Martin, pehini n'he doa ket nemeur a fianz en gouestegez Per, a lavaraz d'ezan : « Diwall mad na vukfez fall ha na rafez eur maleur bennag ». — « Na rin ket, emezan, » hag hen stad ennan deuz e ide vad, da vont da guzet dreg ar vrac'hel blouz, e fuzul karget gantan : kredabl ne c'hallehe ket al laer tec'hel ar wech-ma.

Ne oa ket c'hoaz peure'hourvezet anezan dreg ar vrac'hel, ma klevaz trouz. Sevel a reaz goustadik, hag e welaz eun dra bennag du o vond a-hed gant ar c'hleuz, hag o tond e-tresek al legumachou. E fuzul e kemeraz, buka mad e reaz war zu an diou vorzed, ha tan. Eur griaden spoutus a dregernaz.

Janedik ne oa ket eat d'he gwele c'hoaz : pa glevaz an tenn hi da zie'haloumpat, eul letern ganthi en he dorn. O Jezus-Maria ! An ozac'h hag ar vreg a gavaz eur plac'h koz astennet war an douar, hag hi maro mik. O daou e chomchont mud eur maread, ha karget a spont, en eur weled e oa eun amezegez d'ezo eo e oa. « Petra ober ? Pelec'h mond ? » emezo an eil d'egile. Allaz, ne oa ket brao o c'hont mar bijent paket gant an archerien ha kaset d'an toull...

Janedik a zivoemaz ar genta. Ar merc'hed a vez atao muioc'h a vis fall enno evid er baotred.

— « Den n'en neuz gwelet na klevet ahanomp, emezi : lakeomp an hini goz en eur zac'h, ha deomp d'hi foz e-kichen dor an Aotrou person. »

Per, hanter varo anezan, a ieaz da'vid eur zac'h, a blantaz an hini goz ennan, a gargaz ar bakaden war e chouk, hag e vreg war e lere'h e partiaz tresek ti an Aotrou person.

Pa oent arru er presbitor, e lakehont korf an hini goz, reut dija, en e zao harp euz an nor. Neuze Janedik a lavaraz gant eur vouez izel : « Aotrou person ? Aotrou person ? Me meuz c'hoant da govez araok mervel. Me zo prest da vervel. Me zo prest da vervel ! »

Ar person pa glevaz kement-ma, a lammaz dioustu d'an traon euz e wele, a wiskaz e zoutanen a dreuz, hag a zeuaz da zigerri an nor, eur c'houlaouen en e zorn. Ar griadennou a oa dibanet, ha Per Marc'hadour hag e vreg a oa pell.

Korf an hini goz, pa oa digoret an nor, a goueaz war ar belek hag a labaz ar goulou. Hen neuze da c'hervel ar yatez hag ar mevel, ha pa ouent digouezet o daou, e oa gwelet penoz an hini goz a oa maro da vad.

Ar belek a oa nec'het, ha keuz braz en doa ma n'en doa ket gallet rei zikour ar relijion d'ar plac'h koz-ze, a oa marteze en stad a bec'hed marvel. Ken maleurus ha Per Marc'hadour en em gave, hag eveltan a lavare : « Petra ober ? Pelec'h mond ? »

E garabassen a lavaraz d'ezan : « Bezit dijat, Aotrou person, Ian ar mevel a lakaio ar vreg en eur zac'h hag a iel da daol anezi ar ster. Sonjet e vo e vo-hi en em veuzet ».

— « Grit vel-ma kirit » respontaz ar person paour.

Ian a bakaz an hini goz en eur zac'h hag he zammaz, hag er-meaz ar bourg. War an hent, e tapaz eur gwaz all hag a zouge ive eur zac'had war e gein. Kerzet a rechont asamblez eur pennad, mez n'en em anavezent ket nag an eil nag egile. Ian a c'houlenaz neuze digantan petra oa gantan ebarz e zac'h. Hema, o zonjal e oa Ian eur laer ive, dre ma rede evel-se e

kreiz an noz, a anzavaz dioutan, en eur c'hoarzin, e oa bet o laërez eur pore'hell, pehini oa bet nevez diwadet, mez dre ma kave anezan holl re bounner, n'en doa laëret nemed eun hanter.

« Brema 'vad emezan em meuz keûz, rag tost oun arru d'ar gear ».

— « Me, eme Ian, n'am meuz ket great ev eldout. Me 'meuz laëret eur pemoc'h oll a-bez. Ganin ema war ma c'hein, ha trok a rafen ganid gant plijadur, o veza ma'zeo pounner an diaoul hag ez oun c'hoaz diou leo vad dioc'h ma zi ».

— « Ia ; med iac'h eo da bemoc'h ? »

— « Ken iac'h ha pesk ».

— « Great an trok ».

Hag an daou veajour a drokaz o bec'hiou. Goude e rochont beb a stardad-lorn an eil d'egile hag e tispartichont.

Ian, dre eur wenojen vihan, a zistroaz da di ar person, hag e kontaz petra oa arru gantan. Hag ar person hag e vatez lawenn ha joaüs !

Al laër, pa oa digouezet e gear, a daolaz e zac'h war al leur-zi hag a lavaraz : « Sell aze eur pounner a bore'hell ! » Hag o tostaat d'ar penn-tan, e kontaz d'he vreg e avanturiou e-pad an noz.

— « Naon ec'h euz, ma gwaz, emezi. Ma kerez e vo fritet d-id eur gosteen bemoc'h ».

— « Ia zur, emezan ».

Hag e vreg da zisklouma ar zac'h. Sonjet peseurt fri e rechont o daou pa oa tennet eur c'horf maro er-meaz.

— « Daonet e vo ma ene, eme al laër, aze oun bet tapet evet eun diod a-vad ! »

— « Kredabl, eme e vreg, mez an taol a zo c'hoariet. Ar gwella m'hon euz da ober brema, eo dizamma dioc'h houma goz. Stag anezi mad war gein ar marc'h dall ez poa laëret dec'h d'abardaez, ha n'eo ket bet gwelet ganid evid c'hoaz.

Hirio ema foar Geraez, ha pa vo laket ar marc'h war an hent braz hema a heuillo dre natur ar c'hezek all a dremeno. Hast buan, tostata a ra ar goulou-deiz ».

Staget e oa an hini goz war gein ar jô dall, gant lasou ha kerden, eur penn-kap e lakehont d'ezi war e fenn, hag e kaschont al loen war an hent braz.

Pa dostaaz an deiz, paizanted a gomansaz remenn, mez na daolchont ket a evez oc'h ar marc'h nag oc'h an hini goz. An aneval a heuille ar c'hezek all, a ben ar fin ec'h arruaz ive war blasen ar marc'had.

Eur gwerzer poudou pri e oa astennet e stal eno war an dachen, ha pa welaz marc'h an hini goz o tond war-eeün war e vare'hadourez, e c'hopaz : « Hep la, koz vaouez koz, chach war ar ranjen, chach war ar ranjen ! » Mez an hini goz na finvaz tam. Ar marc'h a zalc'haz da vond, hag a gerzaz war ar skudilli hag ar poudou pri hag a dorraz eur bern anezo.

Ar marc'hadour, leun ar goumar, a gemeraz eur vaz, hag a gomansaz skei gwas ma c'helle war ar jô ha war ar vaouez.

Houma neuze a risklaz hag a gouezaz war an douar. Eur bagad tud en em zastumaz eno, hag e oa gwelet e oa maro an hini goz. Jandarmed a ziredaz dioustu, ha kas a rechont ar marc'hadour poudou pri ganto d'ar prison.

Mez pa oa bet galvet eur medisin, hema a lavaraz n'oa ket gant an taoliou baz e oa maro ar plac'h koz, mez gant eun tem fuzul he doa bet e-kreiz he c'halon. War ze, e oa lezet ar marc'hadour en e frankiz, ha zoken a oa roet d'ezan ar c'hoz vare'h dall evid dic'haoui anezan deuz e skudilli bruzunet.

Biken ar muntre na oa dizoloet gant ar justis. Mez pa oa o vond da vervel, Per Marc'hadour a goveseaz ouz e berson, hag evelse e lakeaz adarre ar peoc'h e koustianz ar belek-ma.

ROAZON.

ADOLF ORAIN.

Labour-doar

ER CHISTR

Tostat e hramb arré d'er hours ma vou red sterdein endro ar er hoaskelleu, hag er blé men, revé ma huéler e vou huizet mar a hueh e hobér el labour sé, rak aveleu ezou a ioh ér péar horn a Vreih.

Guelazé eit omb, peizanted, rak bourrusoh e vé en treu a pe vé guélet er gué karget a freh. Er fusteu e gar-gér ; ur blankig benak e hellér lakat a gosté ; ha dopen muioh a galon en dé en den de labourat a pen dé ur banig chistr mat de ivet dré bep diù hueh.

Trugèrchamb enta mest en ol dreu ag er bléiad mat men e ra d'omb ha kanpennamb hun goaskelleu ; hun fusteu hag hun tier-chistr eit ma vint prest de zigemér er bléiad kaer sé e zou grateit d'omb.

Hag a p'en dé guir e hes bléiad aveleu elsé, me gred gobér plijadur d'em henvrois hag e zou stumet get er chistr (Ha ped Breihad e hellehé disprizein un ivaj ken ahehus ?) en ur laret ur girbenak dehé ar zivout er giz d'hobér chistr mat.

De getan pen, eit gobér chistr mat red e kaout-aveleu ag er hetan. Pep kornad bro en des hé rumeu aveleu, ha pep unan e zeli gouiet peh rumeu e hra er guellan chistr ; ne gonzein ket enta hinui d'oh ag en dra ze.

Mes eit gobér chistr mat red é dopen gouiet cherreah en aveleu hag ou goarn ; rak neket erhoalh kaout aveleu mat : mar ne hrer ket un impli vat anhé er chistr ne vé tam erbet guél eit mar vehé bet groeit get aveleu falloh.

Erauk heijal en aveleu red é d'oh sellet mat mar dint anvé : mar zistagant és doh er hoéd ha mar daulant ur frond huek nezé hui hel laret e ma arrui er hours d'ou cherreah.

Eit distag en aveleu ne hues nezé nameit heijal ar bareu get nerh, en ur gommans get er bareu ihuellan. Unanigeu e chom perpet ér huéen ; er ré zé e vé diska-ret get ur cherroure freh ha non pas get ur berchen, él me ma kustumans en hur bro. Nen des nitra hag e hra kemend a zroug dér gué aveleu él er perchenneu sé : Drailen e hrer get té un nivér braz a vronsenneu hag er vronsenneu sé ne vleuint ket anhé er blé arlerh. Ur cherroure-freh ne goust ket goal gier hag er havein é hrer é rah er hérieu bras.

Ne faut ket eûé heijal en aveleu a pe vent glub arlerh glaù pé get gloéh, rak a pe vent glub elsé ind e hel tué-mein én ou bern ha breinein fonnusoh.

Chetu heijet en aveleu ; bremen e ma red disparti er freh. Rak ne faut ket lézel, keij méij, en aveleu abret get en aveleu devéhat ; nag en aveleu huerù get en aveleu égr pé en aveleu dous ; nag er freh iah get er freh brein : pép rum e zeli bout lakeit a gosté. Gellein e hrer ou lakat rah er mémes bern mar karér, mes ne faut ket ankoéhat a lakat un disparti étrezé.

Ha bremen, é peh tachad pakein er bern aveleu ? Ne ket dies e larou ileih d'ein ; nen des nameit dispieg un nebed plouz ér horn ag el lér ha turel en aveleu arnehé. Goude, pe vé charret rah en aveleu e vé gronnet er bern get un nebeud fechenneu drein pe lann, ha chetu !...

Gellein e brér gobér guel, me mignoned. N'ankoehet ket penaus en aveleu, ur huch men dint distaget doh er bar e houlen bout lamet a zidan en amzér mar faut tennin anehé chistr ag er létan. Kalz a beizanted koh, m'er goui érhoalh, e lar e ma fidorienneu rah en tre sé, hag ind e gav guel lézel ou aveleu édan er seih amzér; mes en dra-zé ne vir ket e ma er geu get té. Aproved é bet lies en dra zé, dré tud a vichér, ha guélet e zou penaus en aveleu hag e vé lakeit édan un doen e hra perpet guél chistr eit er ré e vé lézet édan en amzer.

Mar gellat enta, lakeit hous aveleu en ul leh ma vint goarantet doh er glau ha doh en hiaul. Nen de ket dies na kier eue seuel un tam kardi eit lakat en aveleu. Edreist en tachad e hues choejet eit gober hou pern aveleu sauet ur hardi skanù get posteü koed; goleit ean get ian kouiltronet ha doh er hosteieu tachet tostad, pe planch dister aral, en ur lezel ledanded un dorn etre peb unan anehe, eit ma iei en er, er muian er guellan de gavet hou freh; groeit nese ul leren seh get pri, edan er hardi ze hag e vou prest hou treu de zigemer hou pleiad aveleu.

Inou hou freh hum hoarnou mat, ne vint ket dizolhet d'er glau na losket d'en hiaul. Er érhoalh e arriuou get te eue ha ne vint ket kousiet, el pe vehent bet el ler. Rak hemb laret nitra nameit mat a me henvreder, er beizanted, m'em es guélet mar a unan anehe e ober chistr ha n'em beche ket karet ivet anehou!

Reve en akustumans, ar er mezeu e ve malet en aveleu goude koen. Epad en de e ver er park e labourat; red mat e ve enta hum zigol d'en noz ar er chistr. Ia, mes ha pe ve noz ne ve ket mui guélet forh kaer, hag el ma karger er sklisenneu get palieu, aveit monet fonnu-soh, es é kompren penaus e ia mar a velueden, mar a vuhigen, ha mar a doseg lies mat d'er velin. Doar e stag eue doh en aveleu e ve en tostan d'en doar ha rah en dra se é vé malet hag e ia d'hober chistr!

Ha beruein e hra! e larou lod; a pe ve er chistr e verü ean e daul rah en treu lous ia kuit! Ia, kredet en dra-ze! Deustu ma verü, er chistr e hoarn atau en treu lous e ve lakeit abarh. Mar a zen disket en des studiet en draze hag en des guélet érhoalh e oe geu juden er re goh Pasteur, er medisinour hemb par se hag en des kavet en tu da huellat d'er re e ve danted d'er chas klanv ha de mar a glinued bras aral, en des studiet ean mem en dra ze ha diskoeit en des splann penaus e geller gouni terhienneu vras e ivet chistr (pe ivajeu aral) fal hroeit. Kement se e zeliche bout érhoalh eit lakat er beizanted de gemer muioh a soursi doh ou aveleu ha d'hober ou chistr mistoh pe mist bamde.

Red é enta ma vou mist en aveleu e chervij d'ober chistr; rak er chistr e zou un ivaj forh tiner. En disteran dra e hel miret azoh ton a verü el me ma mat, a neze el lonnet-gourvihan (1) fal e zou enou e zour ar er re mat hag e gas er chistr de gol en ur berrig amzer. Red é enta eue ma vou mist en treu e chervij de lakat er chistr: er velin, er hoaskel, en troh, er fusteu hag en treu aral e zeli bout golhet mat get deur beruet ha rahet mem a pe ve red.

En ti chistr ean mem e zeli bout kempennet mad ne zeli bout enou blaz fal erbet; ne faut ket enta kaout

1) e galleg: *microbes*.

eun a huennein en diabarh anehou get deur ra a pe ve d'ober.

Dopen kement se, mar ve louedet pe ma vlaz er hoaskel, pe er fusteu, d'en egr, e ma rekis ou golhein get deur bisulfitet (100 gram a visulfite ra barh ur vouteillad deur.) Goude é ve golhet en treu se get deur skler.

Nag a labour e larou lod! Ne houilet ket! James ne vou re vist en treu e chervij d'oh d'ober chistr. Mar pe bet poen, hou chistr e vou guél hag ean hum virou mat pelloh.

LOEIZ HERRIEU
BARH HA LABOURER-DOAR,

En eutru digalon

De me mignon Jehann Loëiz Guillaiz

Be zou eun tammik zou a houdé ma chomé un eutru hanüet Guilleu, én ur porh bras tostik tra de di ur meliner. En eutru sé e oé ur jiboésour mat ha bamde é vézé guélet é monet de hobér un droiad jiboès get e chaj ha get é fusilien ar skour doh é skoé. Bép guéeh ma tilézé é vanér eit monet de ridek er gad, é pasé étal er velin, el ma tistroé d'er gér — Er malour ag en ti men e oé marü, ha né oé ket mui ér velin nameit ur voéz intanuéz gét hé zér merh, plahézed el ma oé ket ér hornad... Mes... ur hi fal bras e zihuenné toul en nor d'oh endianvezerion. Un dé, er velinérés en deoé ankoéheit a stagein hé hi, hag, a pe arriüas en eutru a jiboès, ne gellé ket nehon pas get en eun ag er goarnour. Hanen, é guirioné, kenteh ma en deoé guélet er jibouésour, en deoé serpet é vléu ha kommanset de harhal kriü pé kriüoh ha de ziskoein é zent moén ha luem prest de gas béh dé divorhed lard en eutru. E' huélet ardeu er hi, er jibouésour e houlemas d'en intanuéz unan hag hé merhed aveit dihuen er goarnour. « Elsé hemb kin en dévéhe bet gellat pasein, e laré éan. »

Er hôhan ag er plahézed e ias lip ha lest de-larat a z'oh er hi a hober drouk d'en treménour.

A p'en devé paset en eutru, éan e dapas er verh iaouank dré zan hé hazal, é luhas édan é vantel hag hé hasas d'é Borh Er plah e grié a bouiz hé fen, mes hé boéh ne hellé ket trézein er mihér. Hi e ansée eue hum nemel azé dehorn hé hoaskour mes hanen e oé kriü meurbed, ha nitra ne oé kapabl érhoalh de skrapein er goulom huen azé é zivréh, kaletoh eit dir. Elsé enta, éan e gasas er velinérés iaouank get hon. Arriüet e oé déjà én é vanér, hag er verh hanüet Mari-Jéb, n'en deoé ket hoah hum dauet a ouilet. Aveit hé honfortein, en eutru e ziskoas dehi ur ganbr tapiset de velous ru. D'oh kement kosté anehi e oé ur rankad bankeu. Eva e zigoras unan anehé. Lan e oé a béhieu a vlank. Goudé, éan sauas goulou ur bank aral. Er péhieu a zeu vlank ér hargé benak er vorden. Er plah e chomé souéhet dirak kement sé, hag en dar ne hoéhé ket mui ken stang azé hé deu legad. E' huelet é plijé en argand d'er vilinérés, er jibouésour e zigoraz ur bank neué grogelet a béhieu a zek blank. Ean zizolas, arlerh, ur bankad argand, rah é péhieu a uigent blank. Er réral e oé karget a béhieu a eih rél hag a uigent rél. Be oé eue bankadeu lan a eur, e péhieu a zek pe a uigent lur. Dirag treu ken kaer, Mari-Jéb a zigore frank hé deulegad, ha, ken pel, he dar ne ridé ket mui ar hé divougen. Liès a huéh, hi e houlené d'en eutru mar e vé rah en argand hag en eur sé dehon — « Ia, reskondé hanen, ha kant kuéh muioh eit ma zou er ganb men hoah. Mar karet, keniterü, hui e chomou ganein. Hui e zeï de vout me fried hag hon pou ket nitra de obér nameit halij

miren d'ein aben kreisté, lein de vintin ha koén d'en noz. Mar plij ganoh, plahig, a zal hiniù e véhet mestrez amen ha ol me zreu e vou d'oh. »

Er verh ne laras ket netra, mes en eutru e huélé splann penaus hé halon e oé hoah trist. E' laret er honzeu sé de Vari-Jèb, éan en deoé diskoeit dehi ur bank lan a zeliad braù.

Goudé é oant oeit, ou deu, d'er pen aral ag er ganb. Azé, Guilleu, e saües goulou er bank dévéhan meit unan — Er verh ne hellas ket parat a ouilet — Ur bankad goèd e oé dirak hé deulegad... Er jiboésour ér cheerras hag e zigoras er bank dévéhan. Amen, er vélinèréz iaouank e goéhas ar hé deuhlin. Er' bank men e oa penneu merhed trohet get korveu hachet a dameu. Dirag treu ken flouéhus, er verh kèh e jonjas e oé arriù hé zro devout lahet. Guilleu, hemb laret gir, e lauskas goulou er bank da goéh, hag e ziskoas de Vari-Jèb un avaiig ru. — « Ma ouillet épad ma vein é jiboès, en aval men e houïou. A ma houïan hon pou ouilet, hemb truhe, mé hou fusiliennou. »

— « Oh ! ia ! e laré ar plahig, mes ne ouilein ket, eutru. »

— « Nesé groeit er seben ; é han mé da jiboès ; aben kreisté hui e sonnou er hloh aveit ma tein da glask miren. » En eutru e bartias ag er porh, ha Mari-Jèb e hras er seben én ur sonnein. Mès aben unek ér hantér é oé prest, hag é tas chonj dehi ag en treu e oé ér ganbr. Hemb dalé é ias de zal er rankad bankeu. Hi e zigoras nezé er bankad goèd. He halon e zeuhanteras, ha hi hum lakas de oulein el ur hrouedurig.

(Da heuil)

PLOUHINEC.

Job en Drous-Vor.

AR VAM GOZ

Hag ar vam goz d'in a laraz,
Tal an hent houarn, er gêr vraz,
A laraz d'in-me he bue ;
Ha me selaoue gant true.

« — Ni á oa eüruz, otrou ker,
En Breiz-Izel, duze, er gêr,
Ha me, ha ma merc'h, hag he gwaz,
Hag ho daou vogel, iaouank c'hoaz.

Skanv hon godel ha skanv hon ialc'h,
Na oamp ket pinvidik, sur walc'h,
Mez 'n eur boanial, tudou dister,
Ni veve gant peuc'h ha douzter.

Ha deut sonj d'hé dont da Bariz ;
Me na c'houlenn ket ; stourm a riz ;
Klask o dizrei deuz ma gwella,
Poan spered d'in ha me ouela.

Eun de, kouskoude, e lâriz :
Et 'ta, ma keret da Bariz,
Me zo re goz evit kuitat,
Ha ma mam-bro ha be ho tad.

Hag e lâren : Keno ! Keno !
Prestik da gêr ni retorno,
Arc'hant ganemp, arc'hant hag aour,
Prestik, mam ger, na vimp mui paour.

Du-ze, 'barz ar broiou da krec'h,
Neb en euz iec'het ha diou vrec'h,
E zo evithan gonidou,
Gonidou braz ha profitou.

Na greden ket ez na greden,
Dre ma kosa e tisfi 'n den :
Mene ha mor, ha kontchou kaër,
Madou redek pell deuz ar gêr !

Mez petra servij ? Petra dal ?
Ar re iaouank a zo 'vel dall,
Zenti ouz ar re goz ? oh ! nan !
N'o deuz kred med d'hé ho-unan.

Et en hent ma merc'h, ma mab kaër,
Hag et an daou grouadur ker ;
Oh ! ar gwel warnhé pa golliz,
Eleiz ma c'halon e oueliz.

Me ouelaz pell, me ouelaz dru,
Ma daoulagap koenvet ha ru ;
Mez peb tra en euz eun termen,
Ar glac'har ive a dremen.

Da labourat, me krog arre
Méz war an hent, mare-mare,
Evel hep gout d'in e sellen,
Ha den o retorn na welen.

Me oare 'walc'h, me oare reiz
Na zeujent ken biken da Vreiz,
Mez ar mammou e giz-ze gred
Ober goab ouz ho foan spered.

Da gentan stank ho lizerou,
Lizerou tom, leun a zaërou,
Distank goude, distankoc'h c'hoaz,
Benn ar fin hini 'bed, siouaz !

Gortoz a renn bemde, bemde ;
Deiou, deiou, miziou goude,
Vel koumoul dirag ma sellou,
Oll e tremement hep kélou.

Da ouela c'hoaz me distanket ;
N'ouffen laret, na oaran ket,
Pelec'h e gavenn-me daërou,
Da skuill ken stank ha ken c'hoërou.

Aboue keit all petra rent hi ?
Ganthé oa zur gwall neventi ;
Me renko gwelet, e lariz,
Ha me ive tresek Pariz.

—o—

Pariz !... Pariz !... ô kër-Ifern !...
Tud ha tud c'hoaz, ha bern ouz vern !
Sellen duma, sellen duhont,
Ha tud bepred o vont o tont.

Bout ha divout, ha trouz dre oll,
Ha moped dû, nag ér na heol.
Ha ma bugale noa gallet,
Beva eno, tól-distôlet !!

D'an daou grouadur da c'hoari,
Glazen abed med fank ha pri.
Hag hi a gare ar prajou,
Hag an dour kaer hag ar c'hoajou !

Ha dre ar gêr vraz ho c'hlasken :
Ama oant bet, ha na oant ken ;
Pelloc'h na oant ket anavet ;
Tremen eiz de rog ho c'havet.

Ha p'ho c'haviz, ô ma Doue !
 Pebez mizer ! pebez true !
 Dindad an doen, tre dindan,
 Eur gambr hudur, ien-skorn, hep tan.

Eur gambr hudur : prenestr na dor,
 Pres na gwele, tol na kador ;
 Ha, mesk eur bern pillou trenket,
 Ma merc'hik paour a oa paket.

Leusken a riz eur griaden ;
 Hi rez ouzin eur c'hoarzaden,
 Hag eur zell trist, ken trist siouaz !
 Eur zell vel na weliz biskoaz !

Ar re vihan pa na welen,
 En eur greua, me d'ho goulenn ;
 Hi tiskouez d'in eur goz c'hiviz,
 Ennhi eur bugelik daou viz !

Na oa diout-han 'met relegou,
 Ken treut he veg, he zornigou,
 Ha ken morlivet, ma Salver !
 Na ver ket tristoc'h pa varver !

— Nag an daou all ? Eur zell da krec'h
 A laraz d'in-me da belec'h
 Oa et an eil hag egile ;
 Et oant ho daou da vro 'n ele !

— Na Per ? — Oh ! Per !... — na laraz ken,
 He daërou, taken ha taken,
 Gant he diou jod a zivere,
 Ha me ive strinke ma re.

Hag lariz en eur grial :
 — Maro ! maro ! vel ar re all ! —
 — Nan, ma mam baour, nê ket maro
 Mez et é kuit diwar ma zro ! —

Evel eun tenn me o sevel,
 Mèz hi oc'h ober d'in tevel :
 — Ma mam, ma mam, reit d'han pardon,
 D'an drouk zo bet, den kaoz med-on.

Duze, er vro, hen 'n em blije,
 Ha war he vue me vije,
 Me a vije pad an amzer,
 Kas hen digas trese 'r vizer.

Ken zod e oan, hag a greden
 Kement kanfard ha kanfarten
 Oa bet ama hag et da gêr,
 Gant dillad strak ha kontehou kaër.

Skuiz ouz ma c'hleved, hen senti,
 C'houi lezet noc'h unan 'n ho ti,
 Ha ni deut ama, hon fevar,
 Tòl da vad mar deu, ha war var.

A greiz e lare, setu gwad
 Teulet ganthi, eur c'henaouad,
 Kredi renn ac'h é da vervel ;
 'Nhan 'Doue, laren d'hei tevel.

— Nan emezi, nan, me ho ped,
 Me renk laret ar pez zo bet ;
 Neb neuz pec'het dle kovesât,
 Keun 'meuz, siouaz ! re divezât !

Labour a oa pa oamp erru,
 Mez prest goude oamp war ar ru ;
 Paour kez bretoned divroet,
 Ken a labour, na ken a voued.

Hag hen a glaske kouskoude,
 A glaske labour, noz ha de,
 Na re forz pehini d'ober,
 Ar starta 'r gwella, paour kez Per !

Ia, poanial a re, Doue oar,
 Mez maro Jobik hag e c'hoar,
 Me chomet klanv war ma gwele,
 An eil gwaleur goude egile.

Neuze vel-d et en dizesper,
 'Vel ar re all a reaz Per :
 Eva, lonka, e mèz dalc'hmad,
 Eiz miz zo neuz kuitet 'vit mad.

Eiz miz, mam baour, zo hir amzer,
 D'an 'neb zo klanv 'barz ar vizer ;
 Stourmet am euz, fin zo brema,
 Fin zo d'am foaniou er bed-ma.

Zantout e ran oun ien sklaset,
 Gant Doue oc'h bet digaset
 Da zebelia ma c'horf maro,
 Ha da gas ma bugel d'ar vro. —

— Oh ! nan, a c'hoanteiz laret. —
 — Oh ! eo, zur mad, ma mam garet,
 N'euz ken esperanz evid-on,
 Diganac'h-hu me c'houll pardon ! —

—o—

Ar c'hlenved ze a uz, a zun,
 Pad a rez c'hoaz diou pe der zun,
 Ha p'e bet kaset d'an douar,
 E oann ma-hun o heuil ar c'har.

Hi iaouank-flam, 'n hec'h oad gwella,
 Na devoa ken med tregont vla !
 Dont da Bariz, kuitat ar vro,
 Zo dont var benn-hent d'ar maro !

Gant ma dek vla ha tri ugent,
 Me ia en dro 'vel diagent ;
 Na glevan roud ouz ma mab kaër,
 Gant ar minor me ia d'ar gêr.

C'hoaz zo 'r gwennek bennak em ialc'h,
 D'hen zével ze n'ê ket traoualc'h,
 N'euz forz, pa vimp erru er vro,
 Vidomp hon daou me labouro.

Ha ma varvan rog vo maget,
 Hon mam ar Verc'hez viniget,
 A zivallo an emzivad
 Hag hen lako da zond da vad.

'Met hag ar blantenik, ziouaz,
 Rog ar venn goz na gouefe c'hoaz :
 Evel e plijo gant Doue,
 Dindan he zorn me a stoue.

Brema, otrou, c'houi zo beleg,
C'houi oar brezonek ha gallek,
Laret d'hê oll, ha laret krenv,
En hanô Doue hag an Nenv :
Laret d'hê chom ebarz ar vro,
Vel a larin pa vin dizro :
D'ar c'hêriou braz n'et ket ! n'et ket !
Ar c'hêriou braz zo milliget !... » —

—o—

Ha neuze, gant tristedigez,
E troaz kein ar vaouez kez,
Ha kenô d'in ha c'hoaz eur zell,
Ha hi etrezek Breiz-Izel !

LOKMIKEL-AN-TREAZ.

AR GALL.

WAR ZAO

Na me garfe e ve va mouez
Klevet e Breiz e peb parrez !

—o—

O va bro ger a Vreiz-Izel,
Bro ar Varzed, douar santel,
Ar Gall a c'hoanta touella
Da vugale evit ho zrella.

Vit laza da spered kristen
Ennoud eat ken doun he c'hrisien ;
'Vit laza da iez benniget,
A garfe gwelet dilezet,
'Vit laza da c'hiziou brudet,
Penn-abek euz da eüruzded ;
Gouzoud a ra e ma aze
Buez pe varo da ene.

War zao, war zao, holl Vretoned,
Ouenn an dud krenv pennou kaled !
Penn d'an enebour aheurtet !...
Biken ganthan na vimp trec'het...

Biken hor iez na vo lezet
Da veza e Breiz diskaret,
Da Zoue ha d'hor Breiz-Izel
Holl bepred e vezimp fidel...

—o—

Kentoc'h karfemp mervel mil gwech
Eget rei abeg d'eur rebech.

LANNI.

Ar breur KLAODA.

Saludou d'ar C'helled

(Troidigez vrezonek deuz eur werz saoznek kanet e-pad an Eil
Gendalc'h Holl-Geltiek en Kernarvon, an 31 a viz Eost 1904).

Salud d'hon breudeur ar C'helled, en pe lec'h bennag e vent
En forestou pell Oregon, pe war ar C'heinvor divent,
Pe pa dale'hont mad da vanniell Sant-Jord en bro an Azi
Pe pa iant beteg Hanter-Noz da redeg war o listri :

Dre o brud hag o hano
Ar C'helled n'int med eur vro.

Daoust m'eo kouezet stad Iverzon ha chenehet ar Skos-Uhei,
Daoust m'eo bihan galloud Mâna, gwasket douar Breiz-Izel,
Daoust ma n'eo diougan Marzin nemed eur gont toull ha faoz,
Daoust m'eo brêvet kloastrou Iona gant tempestou Hanter-Noz,

Dre o brud hag o hano
Ar C'helled n'int med eur vro.

Eur salud hag eur bromesa tresek hint holl e kasomp ;
O c'harakter eo hon ère, hag o gloar eo e klaskomp ;
Neb o c'har a zo hon mignoun, neb o sko hon enebour,
Unan e vezimp da viken daoust m'omp skarret gand an dour.

Dre o brud hag o hano
Ar C'helled n'int med eur vro.

An ton gant An Itron NEEDHAM, ar geriou gant THOMAS
MAC GEE. (Troet gant TALDIR).

Bag Breiz-Izel

« FLUCTUAT, NEC MERGITUR. »

Me anve eur vagik vilhan
Hag a ruill war mor braz ar bed
Ken skanv hag eun alarc'hik glan
Daoust d'ar stourm dirollet.

Kaer neuz ar gwagou gwen lampal
En dro d'ei, evit hi helpenn,
Hi chom en he zav plom dalc'hmad
Seder, mistr ha kempenn.

An avel gorn a c'houez garo
En bek ar gwernemou uhel,
N'all ket hi harz da vond en dro
Nag ober d'ei menel.

Heuil a ra bepred, hep drouk chanz,
An hent a zo bet d'ei merket
Ha tremenn a ra gant fizianz
Dre lec'hioù gwall vrudet.

Biskoaz garrek, lein an arvor,
N'an neuz freget d'ei he flusken,
Na biskoaz enni dour ar mor
N'an euz gallet antren.

Eun dorn kuzet, eun dorn nerzus
A zo 'telc'hen barren ar stur
N'euz ket aoun deuz iud hirvoudus
An avelioù budur.

An heol, ar stered, an douar,
Ar c'hurun, an tan, an arne
Zouj d'ar sturier : n'euz ket e bar
Neb-lec'h a gredan-me.

Ar vagik ec'h eo Breiz-Izel,
Doue he-unan he rener,
Unan euz he gwerniou uhel
Ar garante dener :

Ar fe, ar spi, eo ar re all,
Ken krenv en-touez ar Vretoned :
Hon mam-goz Breiz biken na c'hall
Gant den bea trec'het.

Ma zeñ an Estren, gant fulor,
Da stourm outhi vel ma karo !
Holl nerz hag holl goummou ar mor
Ouz ar vag a dorro !!

AR C'HOZIK.

SONIK NEVEZ

Duze lugernus, er pellder,
An heol a bigñ 'uz d'ar mene,
Ha dihunet, hor bro seder
A zell gant eurvad ouz an ne.

War he lannou, he farkou ed,
Eun ezen flour a c'houez, a c'houez,
Hag an evned o klask o boued
A vouskan lizzin, hep paouez.

Ar brugou dister, liou gant gwad,
Ar bléuniou balan ha lili
En kuz a losk brema c'houez vad ;

Dre holl ne 'z euz nemed dudi,
Evurusted, ha levenez,
Pep tra zo peurleun a vuez.

ROAZON.

MATHALIS.

MEDISINEREZ

Ar pezh a ra drouk

Gouzout a ra peb den, hirio, penoz eun niver braz meurbed
a glenvejou a zo maget, en dro d'omp, gant eun espez tra bi-
han, pere a c'hen, a gresk, a splad en eun neubeudik amzer.
E barz an ear e barz an dour, e barz al leaz, e barz ar c'higa-
chou en em gav eur boullren viou pere a gav digor e
barz korf an den da vunta trubuil en he lec'hed.

Al loened-ze, dre an dalempred hon euz gant-ho, a dol
warn'omp forz a zroug. An dud a ve en dro d'ar chatal, evit ho
boueta, evit ho c'hempen, a c'hall beza gwannet. Evez braz a
renkont da ober : ar biana gouli all ober digor d'ar falla klen-
ved ; eun tol-dant evit ar gounar, eur gignaden da veur a
lorgnez. Aliez gwech, en eur sevel d'an teil korfou loened

maro, tud a-zivar ar mez a zo bet tizet gant ar c'hri-
gn-beo ar c'hlenved-mel-kein (tétanos), ar morm (morve), ar burbuen-bos
(charbon). An derrien-chank (fièvre aphteuse), pehini he deuz
gret kement ha kement all a goll e pevar c'horn ar vro-man,
a lam ive war an dud, doe'h ar chatalou, pe dre al leaz. Eul
lorgnez a vossou a grap d'oc'h an dud, a zivar gein al loened
a zo maget fall, pe a zo klaon : al loup-dour (clavelée) da
genta.

— Touez an drouk a gouez d'oc'h an eil den war egile,
d'oc'h al loened war an dud, an alies a veler eo poan ar ske-
vent hag an enkresiou all (e gallek tuberculose).

— Ouspen tud a zo trec'het gand ar c'hlenved-ze, pehini a
ziskar, bep bloaz e Frans, ouspen seiz ugent mil den : al loe-
ned, en dro d'an ti, al loened-korn dreist holl, a zo tizet ive
ganthan, leaz eur veuc'h tizet gand ar c'hlenved-ze, kig eun
ejen langis a zo noazus-tre. — Ouspen c'hoaz, bleo eul loen
klaon, a zaspun an had d'oc'h ar c'hlenvejou, hag a led an
had-se tro var dro.

— Dao e lakat an dud a zivar ar mez da en em ziwall, dre
ar gwella stum, d'oc'h an droug e ma an had anaon en dro
d'ezo.

An doare ar gwella a vezo dispaket ganin, d'an holl da
c'houzout, e barz « AR VRO. »

(Da heuil)

JOS' AR C'HARGET

(Avel-dro)

Gwirioneziou

An diesa tra 'barz ar vuez, eo gouzout en em gonzoli.

A. DUMAS, MAB

Ar plas e oa eun den ennan, na ve muzulet nemed deuz an
toull e leusk war e lere'h.

GREARD

Ar falz-kredennou na vezont ket distrujet gant an taoliou
kanol : ar sklerijen, an diskadurez hag an amzer a zo gwelloc'h
benviou.

HOCHÉ

An dud a c'houlenn kalz digant ar re great braz ganto :
ober a reont d'ezo paëa o gloar.

MIGNET

Muioc'h a darchadennou a ve great gant arc'hant eget gant
pri.

VALTOUR.

Pa ve gallet eur weach paka ar bobl gant higen al "liberte,"
e heuil evel eun dall, gant ma klevo an hano-ze.

BOSSUET

Ar wenanen hag ar wespeden a zun an hevelep bleun, mez
o diou ne ouezont ket ober ganto an hevelep mel.

JOUBERT.

Ment ar skedennou a vihana dre ma pellaer outo, ha ment
an dud dre ma tostaer d'ezo.

ALFONS KARR.

Eur skoasel a zalc'h a-wechou an den en hent eeun.

Ar pech'ed a zo evel ar baro, pehini a vout bepred, hag eo
red troc'ha bepred.

LUTHER.

Eur Vam-Bro a zo er Vro : ar c'horn douar e-lec'h eo bet
hon c'havel.

LAMARTINE.

Ar fonksionerien hag an dud-en-karg a zo evel leoriou en eul
leorbres : ar re didalvoudeka a zo gwintet an uhela.

PAUL MASSON.

Gouezit kaout spered er re zod, eeünder er re diwirion,
lavarit vad deuz an holl, hag ho fortun a zo great.

BEAUMARCHAIS.

Muioc'h e c'hounezimp oc'h en em diskuez evel ma'z omp,
eget oc'h esa beza ar pezh ne n'omp ket.

LA ROCHEFOUCAULD.

Ar gwerziou a lak da ouela en daou benn ar vuez : ar re iaouank gant an esperanz, ar re goz gant ar geûz.

LAMARTINE.

Tri zra diez a zo : mirout eur sekred ; gouzanv dismeganz ; embrega an amzer.

VOLTAIRE.

Biken na vezo diframmet diouz eun ene an diskadurez bet war barlen eur vam.

LA MENNAIS.

Eur goustianz hep Doue a zo eun ti-barn hep barner.

LAMARTINE.

Red eo d'eomp beva war an tam douar-ma evel pa vije hon spered en nenv hag hon zreid er bez.

SANT FRANSEZ A ZAL.

N'euz traou ken dister na zeuont da veza braz dre o niver hag o unvaniez. Ar mor a zo great gant lommigou dour.

G. TOURNADE.

Plac'h a gomz latin,

Gwaz a gar ar gwin,

Heol a lugern re vintin

A ia peurvuia da wall fin.

KUTUILLER.

KELEIER

Toniou Breiz eo ar re gaërra !

Varlene e oa bet savet en Pariz, dre aket ar vreüriez **schola Cantorum** pe **Skol Ganerien**, eur c'henstrif war doniou ar bobl a Franz. Prizioù a dlie beza roet d'ar gwella kaërou muzik poblus. Ahanta, an daou briz kenta a zo digouezet gant Breiz-Izeliz : ar maout a zo deuet eur wech c'hoaz gant paotred Arvor, ha kredomp hardi'e oa gouneet mad.

An daou Vreizad loreet eo An Ao. Fanch Vallée " Ab Hervé " rener **Kroaz ar Vretoned** en Sant-Briek, hag an Ao. Herri Gwillerm, kure an Ergue-Vihan.

Ar Varnerien a zo chomet ken sabatuet dirag kaërder dispar an toniou breton dastumet gand an daou genvroad-ma d'eomp, ma oë gouestlet ganto e vije moulet an daou gaërr.

Sèthu eun trec'h ouspenn evit Ijin ha Spered Breiz, hag eun henor kaër d'an daou boanier dibompad ac'h eo Gwillerm hag Ab Hervé.

Dao d'ei !

Eur mignon kalonek a ziskriv d'eomp dioc'h Pontekroaz : « Diriaou da nôz e oa e Pontekroaz eur Retraite aux flambeaux oc'h ober tro kear Da genta e oat em laket da gana ar Marseillaise, mez emberr e skuizat ganthi hag en em lakehont gant ar C'harmagnole, hag an Internationale, pere oa muioc'h d'ho goust. Er fin unan deuz paotred Unvaniez Poblus Pontekroaz a lavaraz d'e gamaladed : Peguir ar re-ma a gaver mad e kanfent kanaouennou ' velse, ni ive, mechanz, a c'hell kana gwerziou d'hon mod. Hag int da heul ar retret en eur gana a bouez o fenn : « **Sao Breiz-Izel d'an nec'h da vanniellou !** » ken e lakehont ar re all da devel.

Doue d'ho miro en peoc'h hag en iec'hed :

J. A. »

Ali d'ar skolaerien iaouank.

Ar **Jabadao** a zav c'hoaz evid ar bloaz-a zeu, n'eo ket eur priz, mez daou briz d'ar brezonek, da veza chachet varnezo etre skolaerien ar skolajou braz'ma : Sant-Briek, Pondi, An Oriant, Kemper, Brest, Gwened, Montroulez, Kastell, Lannuon, Lesneven, hag etre merc'hed iaouank skolajou Brest ha Montroulez. Eur goulenñ hepken : Perag lezel er-meaz al lins skolajou gwir vreton evel Lanndreger, Gwengamp, Plougermevel Pontekroaz, Santez-Anna-Wened hag all, e pere ez euz mestrou mad da droi o bugale war studi hon iez ?

Sed ama ar zujedou :

(1) **Ugent skoed arc'hant** d'al labour en iez-plean diwar benn eul leor brezonek bennag e-touez ar re bet moulet war-lerc'h ar Barzas-Breiz (1839).

(2) **Daou-ugent lur arc'hant** d'eul labour en iez-plean diwar-benn ar pez a garfer.

Ouspenn-ze, trei en brezonek mouesk diou bajen e'hallek tennet deuz oberou Anatol Ar Braz.

Barnerien : Loth, Ar Rouz, Malmanche, Ar C'hler, Ar Flem, Esnault.

Evid kaout peb kelennadurez a hendall, en em erbedi ouz an Ao. Esnault, " Kistinen-Vor, " 7, rue Campagne première, Pariz.

Aljeri pe Kanada !

Herve Diraizon an neuz skrivet en « OUEST-ECLAIR » eun artikl leun a furnez hag a aliou mad evit hon c'henvroiz a c'hoanta mond er-meaz euz o bro. En deiz a vremen, diou gosteen tud a esa kuzuilla d'ar Vretoned pelec'h mond : eur e a lavar d'ezo mond da Kanada, eur re all d'an Aljeri-Tunizi-

Ar gouarnamant, a zo klask trei ar Vretoned war zu douar rou Franz en Afrik, ha lakaat anezo da labourat ar broiou tom evid brasa mad ha gounidegez ar Fransizien a beb gwad, Parisianed, Provansiz, paotred ar C'hreizdeiz hag all. Forz zo d'ezhan pe varvo hon broiz gant an dienez pe ne reint ket, gantma profito o labour d'hon mistri. Ar Vretoned, ganet en eur vro mouest ha klouar, boazet da labourat douar hervez ho giz o-hunan, kustumet dreist-holl da zével loened, o defe eur gwall droiad ahont en Aljeri a-benn boaza deuz an amzer dom a vez eno ha diski labourat hervez doare an Itali hag ar Spagn. Perag eta neuze ar gouarnamant ne gas ket d'an Aljeri tud deuz Kreizdeiz Bro-C'hall, eur vanden dud lor vel ma zo dre eno ? Ar re-ze na rafe ket a zroug d'ezo hija o c'houenn eun tammik, rag breman pa vez eul labour galed bennag da gas en dro, ar Fransizien a fiz re war Vretoned da ober anezan en o flas.

Labourerien a Vreiz. n'it ket 'ta d'an Aljeri, ken en devo assuret Pariz d'eoc'h peadra da veva hep aouñ rag ar gernez. Pesketerien, n'it ket kenneubeud d'an Tunizi, ken e vezo bet great eul lezen evid gwarantisa ahanoc'h deuz gwaskerez an administrasion ha deuz ar bagadou Italianed a zeu ive d'an Tunisi da besketa. Pasianted ! Ar sardined a zeu c'hoaz war he c'hiz dre hon aochou.

Ma fell ganeoc'h mond er-meaz ar vro, ha mar 'peuz eur ialehad mouni da dempli fortun, troil kentoc'h war zu ar C'hanada. Er vro-ze, eme Diraizon en e bennad-skrid, ar gouarnamant Kanadian a brient douarou braz meurbed da zifonta, hag a ro skoazel d'ar re a ia d'e gaout. Er vro-ze e ra ar memez amzer evel-d ama, ha sevel loened a zo ive eur binvidigez dre eno. Bro al liberte eo ar C'hanada : urz da bebhini da heuil ar relijion a gar, ha neubeud a daillou. Kalz a Fransizien zo er C'hanada, mez ar Saozon eo easoc'h en em ober gantho eged gant ras al Latined. Mez e pe du bennag e trofet ho kammejou, maleürus e vefot sur, Bretoned, mar deu d'eoc'h ankounac'haat hoc'h amzer dremenet, ho prezonek hag ho kredennou. An tri zra-ze eo ar bousol a dle ren ahanoc'h dre ar bed braz. Mar n'oc'h euz ket aket outo evit o miret mad, ne vefot dre holl nemed darbalerien d'ar re-all : ar re-all, Saozon, Italianed, Prusianed, na refont ket eveldoc'h, ar re-ze a viro en peb lec'h o iez hag o c'hustumou, hag an hini a vir e dra eo ar mistr. N'it ket da larèt : me a oar gallek, me a gomzo gallek, ha ma bugale pa ouezint gallek a vo erru mad dre-holl. Mad eo gouzoud gallek e-barz en Franz, e-leac'h ma ve gwasket al langachou all ha kement tra zo, mez ar Saozon a oar gwelloc'h dougen respet da iez ar boblou dindano. Forz pelec'h e tro hon breudeur ar C'heumriz hag Iverzoniz, e kasont ganto tri levr : Histor o Bro. an Aviel, hag eul Levr

Brezonek da lenn. Ar re-ze en em gav da veza mestrou dre an hent-ze, en eur viret o heritach. Mestrou int en Amerik, n'ê ket gwir? Ha pelec'h eo mestr Breiz-Izeliz? Neb lec'h a-bed, na zoken en o bro o-human. En Pariz, en Hàvr, er c'heariou braz all, dibaot a Vreizad a zeu da veza mestr, da veza patron, da bignat en kargou uhel. Perag? Faë o deuz great war o bro hag o iez, esaet o deuz tremenn brao deuz an estranjour, hag an estranjour an neuz kabestret anezo, ha goudeze n'int ket mad mui nemed da vevelien!

Ar Brezonek er Prijou.

En meur a barrez, evid roidigez ar prijou, ez euz bet c'hoariet traou brezonek war an teatrou gant bugale ar skoliou lipr. Ar Poëltron m'eo, bet embannet er **Vro**, vel-d ho peuz sonj, a zo bet c'hoariet en skol lipr ar Baotred en Sant-Nikolaz, hag en Karnoët, en skol lipr al Leanezed Gwen: ama eur plac'h vihan hanvet Marianna Pier, deuz Plonevell, he deuz c'hoariet mad-dreist rol ar Poëltron, hag he deuz bet e-leiz a strakadennon-daouarn. Ar brezonek a blich d'an dud!

Leoriou prizioù en hon iez a vez roet gwall nebeud outo-Koulskoude e kaver awale'h anezo: Avielou; Buez ar Sent; Leoriou oferen brezonek ha latin; Leoriou Gwerzioù; Kontadennou; Leoriou Histor Breiz etc. Sed aze hag a rafe mutioe'h a blijadur evid al leoriou gallek e pere ne 'z euz netra gaër... nemed eur golo livet! D'an dud diwar ar meaz — da gerent ar vugale, — e rafe vad kaout levriou brezonek bet er stum-ze, rag mar gortozit hon faizanted da brena o-human al leoriou-ze, e c'hortozfot pell. Lakaat pevar real « en paper! » Eur litrad loko a dal gwell eget kement-ze a skritur du! Paour keaz pobl breton! Pe da vare e kompreni na vezi salvet hag hueleat nemed dre da Iez, ha dre-z-hi hepken?

Leorlennadur

LES NOMS DE BAPTÊME EN BRETAGNE, gant Erwan SÉBILLOT, 80, Boulevard St-Marcel, Paris: 10 kwennek.

Eul levrik evid ar Vretoned. Kutuill a ra kemend hanobadiziant a zo moien da rei d'ar vugaligou ganet euz a gerent breton. Re aliez e tro brema ar c'herent da rei d'o bugale hanoiou-badez fentuz tennet euz ar c'halandrierou: Foei, emezo, war hanoiou evel Kaour, Gweltaz, Kado, Eflam, Tual, Malo, Goulven hag all! Ni fell deomp diskuez n'omp ket ken divezad na ken zod-ze. Hag an dud paour, o klask diskuez ez int tud a zoare uhel, a brou da neb o gwel, ez int karget a ziotiz hag a lorc'hentez. Polycarpe, Martial, Emile, Lucien, Armand, sethu aze koz hanoiou gall ha n'eo ket rouez gweled anezo stag deuz gwir hanoiou famil breizad evel Berr, Braz, Bihan, Korr, Gwenn, Du, Pennek, ha kant all. Eun dizenor eo, ma karfe ar c'herent komprenn. Levrik Sebillot, ma kerit e brena, a sklerijenno ahanoc'h war an hanoiou bet douget gant SEXT HON BRO, ha mad tre evid hon bugale, pa zeo gwir e oant mad d'hon tadou koz.

BULLETIN DE « KEVREDIGEZ BROADUS BREIZ » POUR 1903; Eur mellad levr a 300 eneben, en gwerz e ti an Dr. Picquenard, tenzorer, Kemper: Kaset e vez evit netra da gemend a-ra loden euz ar Gevredigez. Ar goumanant bloaziek a zo 20 real. « Kevredigez Breiz » eo ar genta war ar renk e-touez an holl breuriezou a gemer interest en traou hor bro. Mad eo da wili-bunan ober perz dioulhi. Na ve ket gwelet en bro a-bed gouelioù ken dudius mond d'ezo evel ar C'hendalc'h braz a vez aozet beb Hanv ganthi en eur gear bennag a Vreiz-Izel.

*Ar Rummen-ma deuz AR VRO eo ar genta a zeu er meaz euz hon Moullerez a GERAEZ
Hon Lennerien a anzaro e reomp ar pep possabl evid ober gant ar gelaouengalc'h-ma EUR GWIR ÈRE
hag ire EUR GWIR DIDU.*

*O veled ar zakrifison e reomp evid kaëraat hag uhelaat Breiz-Izel, ar Vretoned a zeuio niverusoc'h
c'hoaz da skoazelli hon moulladurezon.*

*Prestig aman deuz Moulldi AR BOBL hag AR VRO, Ru Garmez, e Keraez, eur gazeten nevez a c'hano:
Houtma evit-hi da gaout eul loden rad a c'hallek enhi, a ro gvestlet hepken da bolitik ha da interest hon
Bro a Vreiz.*

He hanv AR BOBL a ziskuez eo d'ar Bobl, Labourerien, Merdeidi, Micherourien, e fell d'ezu mond.

*Da Goumananterien AR VRO, ha da gement hini a lak mad ar poanier Breizad hag interest an urz
rod, ar frankiz hag ar feiz a-uz d'ar garantez e c'heller da gaout evid kosteen pe gosteen, eo eta da skignu
ar journal AR BOBL tro var dro d'ezo, ha da glask evitan gwerzerien en holl barrezioù a Vreiz-Izel.*

*En gallek e vo skrivet AR BOBL, nemed koulskoude AR CHELEIER, pere a vezo en brezonek, hag en
brezonek ar c'horn-douar lec'h ma vezo tremenet an neventi.*

*
*
*

Ar re a fell ganto pe koumananti d'Ar Bobl, pe pleal ouz ar werz anezan dre numero
n'o deuz nemed skriva d'eomp evid kaout kelou.

*
*
*

O U S P E N N :

*Gril moulla ho Paperou, hon Pennou-Lizerou, ho Kartennou, hoc'h Arizou, en moullerez. AR BOBL hag
AR VRO krouet gant daou Vreizad iaouank, AR GWAZIOU a VONTROULEZ, ha TALDIR a GARNOËT.*

EMBANNOU

Stal-Leoriou
Ar Gwaziou
NOMTROULEZ, I, Leur-Gear Emil-Souvestr, MONTROUEZ
Niver braz a Leoriou Ofern evit Prizioù katekis
Goulou Koar a bep seurt evit an ilizou

Sebastian Ar GAK
Lez-Vren, dre Gemeneven (Pennarbed)
Leazdi Vraz : Amann fin
Savadurez-skouer a ouenn saout Breiz
JISTR A GENTA MERK.

*Gwin koz a beb bro
Kaliteou braz
Gwinou - ardant ha Likeuriou*
F.-M. PERSON, Montroulez

En ti PENNVEN, kizeller
Ha garaner koat
En PONTIVY (Morbihan)
E kaver espial
Meurb breton da brenan
Hag annez all a beb seurt mod

Stal-Leoriou. --- Paperou livet
MAUVIEL
12, Rue Brest, MONTROULEZ
a werz ar gelaouennoù brezounek, hag a beb
seurt moulladurezoù

Grand Hôtel d'Europe
A. BONNAUD, Perc'henn
MONTROULEZ
A zigemer "Ar Vro"

MENGLEUZIQU MEIN-DO
Er Mill-ar-Bik, Parrez Paule
KANTON MAËL - KERAËZ
Bep seurt Mein-Glaz, henvel ouz ar re Angers
Per NIVET, entrepreneur, PAULE

Erwan Guillou
MARCHADOUR KOAT ha PLENCH
(Koat ar Vro ha koat Hanter-Noz)
KONVERSER TEMZ
Sant-Nikolas - ar Pellem (K.-an-N.)

Kezek - Houarn --- Gweturioù - dre - dan
J. RIOU
KERAËZ -- Ru an Augustined -- KERAËZ
A werz kezek-houarn dez ar gwella merkou
hag a bren ar re goz
a fich hag a engal anezo marc'had mad
EUN TI ALL AN EUZ EN GUÉMÈNE (MORBIHAN)

GWINOÙ BOURDEL
René MIDY, ha K^{ez}
75, Cours du Médoc, BOURDEL
Ha 3, rue Duhamel, ROAZON

EMBANNOU

Levrdi Brezonek
MORIS AN DAULT
6, RUE DU VAL-DE-GRACE, PARIS, v^e
Stal leoriou koz ha nevez diwar benn Breiz
An Taolennou a ve kaset evit mann

Ar roue dez al louzeier eo an
ULMINUCINE MOREUL
Louzou evit spura ar gwad fall, hag ober d'an dud
krenvaat. — Al litrad : 2 skoed. — An hanter-litrad :
14 real.
En ti **MOREUL**, apotiker, **LANDERNE**

Erwan HERNOT
Kizeller Kalvariou ha Mein-Bez
Ru Lanndreger, **LANNHUON**
BET MEDALLENET SEIZ GWECH WARNUGENT

HOTEL SIMON
KALLAK, Arr^t Gwengamp, **KALLAK**
Prejou. — Kambchou
— Marchosiou. — Gweturioù —

IAN EVENNOU
Marc'hadour-danvez en SKAER
Evit kaout danvez, ha lakaat ober gwiskamanchou giz
Skaer, stum nevez ha stum goz, en em erbedi ouz an
Ao. **EVENNOU**.

Ar gwella kelaouengerc'h gallek eo ar
REVUE DE BRETAGNE
MIZIEK
Koumanant : 4 skoed ar bloaz
EN EM ERBEDI OUZ AN Ao. DE LAIGUE, REDON (ILE-ET-VIL.)

Frédéric PINCEMIN
3, 5, 12, Ru-al-Lian, **SANT-BRIEK**
Mezer ; Lianach ; Danvez dillad
Kezek-houarn **CLEMENT**, **HUMBERT**, **ANDRU**, etc.
Kezek-houarn dre dan **WERNER**, **GRIFFON**, etc.

MIKEL KEINEK, toker
11, Ru Kereon, **KEMPER**
Tokeier Bretoned ha Beleien. — Mezer - Dillajou
breton. — Sier-Beaj. — Malijennou, etc.

Gwin Champagne « LA MOUETTE »
Gwir gwin a Vro Champagne
Perc'henn : Ch. Vogèle, Reims, Champagne. — En gwerz
e ti holl vare'hadourien gwin Breiz-Izel. — **Kannader :**
G. DELAFARQUE, LANVOLLON.

Gwiskamanchou diwar vuzul
DA VOURC'HIZ HA DA OFISER
R. Salaün
Kemener
BREST — 37, Streat ar Ramp — BREST

JOB FRANCÈS
Marc'hadour-gwin
LESNEVEN (BRO-LEON)

FANCH MERRIEN
EN SANT-NICOLAS-AR-PELLEM
Liver Ilizou
Alaourer ha **Sternier Poltrejou**

Grand Café de la **TERRASSE**
PICART, Perc'henn
MONTROULEZ
A zigemer "AR VRO"

J. AR BRETON
27, Ru Pariz, MONTROULEZ
GWIN ; ESPISIRI ; PRODUOU MARCHAD-MAD EVID
AL LABOUR-DOUAR HAG AN ANEVALED

Le Gérant : **Etienne JACQ.**

E. Jacq.